

/ Sztab Generalny/

ODDZIAŁ II

Nr. 55976 / II Def.

Ścisłe tajne

R A P O R T S Y T U A C Y J N Y .

z terenów przyfrontowych na podstawie meldunków Sekcji Def.
za listopad 1920 roku.

A. / A R M I A .

Ogólne nastro-
je wiara we
własne siły,
zaufanie do Do-
wodztwa i Na-
czelnika Pan-
stwa. Demobi-
lizacja, a
agitacja wyw-
rotowa.

Naogół biorąc duch w armji panuje dobry. Poczucie od-
niesionego zwycięstwa przejęło żołnierza szlachetną du-
mą, dało mu wiarę we własne siły i utrwaliło zaufanie do
wyższego Dtwu Wojskowego i Naczelnika Państwa. Przeprowadza-
na demobilizacja daje żołnierzom ze zwalnianych roczników
nadzieję rychłego powrotu do zajęć pokojowych i jest naj-
lepszym argumentem, przeciw podszeptom agitatorów wywrote-
wych, którzy starają się wyzyskać dla swych celów rokowa-
nia pokojowe w RYDZE, motywując przedłużanie takowych nie-
chęcią „panów i oficerów” do konczenia wojny. Agitacja
ta jednak propaganda idei komunistycznych, aczkolwiek pro-
wadzona przez licznych agitatorów, dotychczas posłuchu nie
znajduje. Istnienia organizacji wywrotowych we frontowych
Oddziałach naszych Wojsk nie zdołano stwierdzić /Meld.

2258 / II Def./

Objawy zde-
moralizowa-
nia wywołane
długotrwałą
wojną

Długotrwała jednak wojna nie mogła nie podziałać ujem-
nie na psychologję i moralność naszego żołnierza. Słuszna
duma z odniesionego zwycięstwa wyradza się w soldates-
kę, w ordynarną przewagę w życiu codziennym zbrojnego
człowieka nad prawami obywatelskimi „cywilów”. Z drugiej
strony niezorganizowana dotychczas praca nad zaaprowidowa-
niem Wojsk, pozostawiając, nawet i teraz po zawarciu rozej-
mu, żołnierza częstokroć głodnym, obdartym i bosym, rozgo-
rycza go nadmiernie i czyni go mniej odpornym na złe po-
kusy szukania sobie „fasunku” samemu /Meld. Szefa Sekcji.
Defensywy 2 i 3 - ej Armji. / Zdemoralizowani wa-
runkami życia podczas odwrotu zatracili żołnierze

poczucie poszanowania cudzej własności i wciąż jeszcze większość Oddziałów dopuszcza się względem ludności masywnej nadużyć. Na terenach gdzie podczas naszego odwrotu ludność zachowywała stanowisko wroga, panuje dotąd prawo odwetu w formie nieprawnych rekwizycji, co wywoływać musi słuszne a bezwzględnie dla Państwa szkodliwe rozgoryczenie kresowej ludności. /Meld. Zand. Pol. Nr. 1161 /20 pf./

Oddziały
Bałachowicza.

Niezmierną krzywdę przyniosły nam pod tym względem Oddziały gen Bałachowicza, Szereg meldunków stwierdza zgodnie, że wojska te, przy wysokiej wartości bojowej, w stosunku do ludności w której nie krępowały się niczem: mord, gwałcenie kobiet często małoletnich, rabunki i porogi były stałymi akcesorjami pobytu, w Bałachowcach, w danej miejscowości. Sądząc z odnotowanych meldunków, były to nie sporadyczne wypadki żołnierskiej demoralizacji i dzikiej swawoli, lecz pewien określony system postępowania tych kondotjerów wojny. /Meld. Zand. Pol. Nr. 2 299/20 pf.; 831 / 20 mpf; 95/20 pf.; rap. Of. Łączn. przy gr. wojsk. gen. Bałachow. Nr. 1733 / B; rap. Sek. Def. Dłwa 3 Armji Nr. 4397 / II Def. /

Armja Petlury.

W mniejszym stopniu niż wojska gen. Bałachowicza, lecz również nie mało krzywd i strat wyrządziła ludności Wołynia i wschodniej Galicji, armja Atamana Petlury. Ponieważ armja Ukraińska, według meldunku konfidentów Def., wraz ze swym sztabem Generalnym obsadzona była dostatecznie przez bolszewików, być może, że linja takiego postępowania przeprowadzana, była celowo. W obecnej chwili, gdy wojska Petlury przekraczają w odwrocie granicę Rzeczypospolitej, oficerowie Ukraińscy przywłaszczają sobie mienie skarbowe i sprzedają je handlarzom /Meld. Nr. 111/ II Def. tj. /

Wojska polskie. Wpływ sąsiedztwa

Niedawne sąsiedztwo bojowe Oddziałów naszej Armji z wojskami gen Bałachowicza i gen Petlury łącznie z wy-

bojowego z
Bałachowca-
mi i Petlu-
rowcami. Ob-
jawy deprawa-
cji .

Nieprawne
rekwizyc-
je.

żej zaznaczonymi ogólnymi przyczynami obniżenia się po-
ziomu moralności wśród żołnierzy, wywołuje podobne ob-
jawy deprawacji i w naszej armji, która się objawia w
bezpprawnych rekwizycjach i sprzedaży na własną korzyść
zarekwizowanych przedmiotów. Zachowanie się Ochotniczej
Jazdy mjr. Jaworskiego i 211. p.uł. w stosunku do
ludności wiejskiej bez różnicy narodowości, otrzymany
meldunek określa jako „sromotne „./ Meld. Nr. 1584 / II
Def. / W meldunkach 6 Dyw. Zabd. Pol. Przyfr. pomie-
szczone są długie wykazy rabunku najrozmaitszego
mienia przez 1 i 2 Bryg. Jazdy. Według określenia mel-
dunka „w pułkach tych panuje zupełnie zły duch i
dyscyplina. Włani prawie wyłącznie taboryści rekwirują
i biorą co się da „./ meld. Nr. 1161/20 pf. / O pułkach
4 Bryg. Jazdy i 9 Dyw. Piechoty meldunek Zand. Pol.
Przyfr. Nr. 67/20 pf. mówi: „z racji kończących się
działań wojennych niektóre Oddziały, jak na przykład
4 Bryg. Jazdy i 9 Dyw. Piechoty epanowała gwałtowne
zbiegania się, co się uszczelnia w licznie
dekonanych bezprawnych rekwizycjach, rabunkach i pląd-
rowaniu „. Powyższych przestępstw dopuszczają się i oia-
cerowie; z wyroku sądu Doraznego Dtwo 2 Armji roz-
strzelano pper. SOKOŁOWSKIEGO za rabunki i plądrowa-
nia .

Z uznaniem zaznaczyć należy spotykaną w mel-
dunkach zandarmerji ¹⁷ ~~17~~ pochlębną scenę 3 Dyw. Leg. i Dyw.
Gerskiej, które te Oddziały wyrażają się wzerową dys-
cypliną i zachowują przyjazny stosunek z miejscową
ludnością, oraz 17 Dyw. piech. Wielkopolskiej i Oddzia-
łów relokowanych w rejonie Gredną, które według mel-
dunku tamt. organu defenzywy „przedstawiają się pod
względem karności i wykwapowania bardzo dobrze i z
tego powodu nastąpiły prawie zupełnie rabunki, rekwizycje
i temu podobne zjawiska, niepożądane względem ludności

wiejskiej .Nastroj tych Oddziałów bardzo dobry , nawet o ile są one w ciężkich czasowych warunkach materialnych , duch nigdy nie opada ., / Meld. Nr. 1584 / II Def. /

Rekwizycje
legalne .in
tendentura
Polowa i jej
jej organizacja
eja .Rezulta
ty rekwizyc-
ji .

Oprócz bezprawnych rekwizycji ,które wykorzenic moż na drogę wydania bezwzględnie surowych zarządzeń przy równoczesnym zaopatrzenia żołnierza we wszystkie mu należne oraz przez pracę oświatową nad podniesieniem jego poziomu kulturalnego ,dokonywane są na Kresach na potrzeby Wojska rekwizycje produktów aprowizacyjnych najzupełniej legalne ,które, aczkolwiek dyktowane bez wątpienia koniecznością chwili , przynoszą nam ten nie mniej ciężkie straty w sympatjach do Armji i Polski nieorientującej się politycznie różnoplemiennej ludności .Z meldunku Nr. 2258 / II Def. z dnia 29.11. b.r. ^{2 meldunku II Def z dnia 29.11} wnosząc ,organizacja Intendentury 3 Armji przedstawia wiele do życzenia ;magazyny jej są do tychozas w Chełmie ,skąd dowóz jest trudny ,więc armja przewiantuje się drogą legalnych rekwizycji ,które łącznie z nielegalnymi rekwizycjami ,praktykowanymi przez żołnierzy , dla Kraju tak wyniszczonego jak Grodzieskie -są nie do zniesienia .Dla charakterystyki tych zapotrzebowan przytacza ^{ws} tenże meldunek ,że w jednym ze Starestw w Grodzieskim rzekomo Intendentura 4 Dyw. Piech. słażyła ,, horrendalne zapotrzebowanie na około 150.000 pudów kartofli ,200.000 p.owsa i t-d. " .

Nadużycia
przy rekwizycjach
legalnych.

Organizacja i ochrona dostawy zarekwirowanych produktów prawdopodobnie wysaga zmian zasadniczych ,gdyż wyżej wspomniany meldunek donosi ,że rozgryzienie własnościowa powiększają jeszcze fakty tego rodzaju jak sprzedawanie rzekomo deputatów oficerskich przez oficerów za cenę powyżej cen Intendentury ,a więc w celach zarobku .Krają też pogłoski ,że po wsiach bardzo częste żołnierze tym samym właścianem ,u których zarekwirowano produkty po cenie na miejscu ne-

minalnej przez Starostwo „sprzedają te same produkty po cenie wyższej „Prawdopodobnie w związku z powyższymi „pogłoskami” aprewizacja w pułkach jest złą i niewystarczającą. W rezultacie mnożą się rabunki i doszło do tego, że żołnierze między sobą opowiadają o nich jak o czynie bohaterskim, o czynie, z czym się nie kryją wcale, a przeciwnie co uchodzi za dowód tężyzny.” / Meld. 2258 / II Def. /

Oficerowie .
Stosunek
ich do żoł-
nierzy i od-
wrotnie.

Jeżeli stosunek armji na zewnątrz do ludności cywilnej pozostawia wiele do życzenia, to i stosunki, panujące wewnątrz Armji, wykazują poważne braki i niedomagania. Stosunek wzajemny żołnierzy i oficerów na ogół jest poprawny. Bywają jednak wypadki wzajemnego niezrozumienia się w Oddziałach gdzie podszeptem wyrotowych agitatorów nie jest przeciwstawiona odpowiednia praca kulturalno oświatowa, lub gdzie oficerowie nie pojmując ducha czasu swym nietaktownym zachowaniem odpychają żołnierza. Jaskrawą ilustracją powyższego jest skierowana obecnie do Referatu Sądowo - Prawnego Dtw 6 Armji, sprawa por. Łezinskiego i ppor. Jastrzebskiego, oraz wysoce nietaktowne zachowanie się względem żołnierzy, w obecności osób cywilnych w Sarnach, oficerów 7 p-a-p. i 27, p.p. / rap. Nr. 34/II Def. tj./ Postępowanie podobne wymienionemu, obniżają powagę i autorytet munduru oficerskiego, wśród mas żołnierskich, które umieją już myśleć krytycznie, a stan taki może przyczynić się skutecznie do upadku dyscypliny i karności wojskowej, dając równocześnie bogaty materiał agitatorom wyrotowym dla ich destrukcyjnej pracy. Podniesienie ogólnego poziomu korpusu oficerskiego i oczyszczenie go z żywiołów szkodliwych jest zadaniem pierwszorzędnej wagi, zwłaszcza że w naglącej potrzebie wojny dostali się do Armji oficerowie, którzy tu być nie powinni. Zdarzały się, zwłaszcza w czasie odwro-

tu wypadki, że podie jednostki z grona oficerów po-
 częży na własną rękę nie tylko rabować, ale i wymagać
 od grabiących żołnierzy należnej im jakoby części zdo-
 byczy. W pułkach, gdzie wypadki takie miały miejsce
 żołnierze czując że oficer mają w rękę i dlatego
 uprawiają nadal systematycznie rabunek. / Meld. Szefa Sek.
 Def. 2. i 3 Armji. / Naturalnie w Oddziałach takich o
 dyscyplinie i auctorytecie oficera nowy być nie może.

Praca Kulta.
 ralne oświa-
 towa w Armji.

Sredki zaradczcze stosowane dotychczas przeciw
 wszystkim wyżej wspomnianym bolączkom armji są niedosta-
 teczne; praca kulturalna i opieka nad żołnierzem wy-
 raża się tylko w kolportowaniu smikonej ilości ga-
 zet, zakładaniu w m.p. Wyższych Sztabów / od Dyw. w gó-
 rę /, sklepów, gdzie częstokroć jest drożej niż w
 handlu prywatnym, oraz w organizowaniu w m.p. armji
 teatru, gdzie treść wystawianych widowisk niema nie
 wspólnego z właściwym agitacyjno - oświatowym zadaniem
 żołnierskiego teatru. / Rap. Szefa Sek. Def. 2 i 3 Arm-
 ji /

Wniosek o
 stanie ob-
 sernym armji.

Reasunując wszystkie powyżej przytoczone dane, do-
 tyżące się nastrojów i bytu żołnierza polskiego,
 przychodzi się do wniosku, że wszystkie fakty, świadczą
 o braku dyscypliny i karności wojskowej mają cha-
 rakter przejściowy. Zródłem ich jest bowiem nie wewnę-
 trzna degeneracja moralna, lecz warunki w jakich żołnierze
 się obracają, t.j. nie zapatrzenie w rzeczy mu należne
 oraz niedostateczne kwalifikacji u wielu z przedsta-
 wicieli korpusu oficerskiego do spełnienia wyso-
 kich zadań D-oy i wychowawczy żołnierza. Zawarty re-
 zersja i przejście ze służby polowej do służby spekej-
 niejszej, ponieważ już garnizonowej wyrzucić też mogła
 na nieprzyswyczajonego do tego rodzaju służby niedo-
 go żołnierza wpływ ujemny w kierunku rozluźnienia dys-
 cypliny. Mimo tych niedomagan, niestrudnych zresztą do
 usunięcia, Armja zachowała ducha dobrego i przedstawia nie-
 mniej

mniej, niż w okresie minionych walk poważną siłą bojową. W celu zatem radykalnego uzdrowienia stosunków panujących w Wojsku i podniesienia honoru polskiego munduru uważa się za niezbędne:

Projekt niez
będnych zarzą
dzeń:

1. / ^{Niezbędny jest} Zorganizowanie przez Intendenturę regularnego zaopatrywania Armii.
2. / Zabronienie wszelkiej rekwizycji.
3. / Pociągnięcie do odpowiedzialności D-ów, skrywających nadużycia oficerów i szeregowych.
4. / Intensywna działalność Sekcji Propagandy.

B. / LUDNOSC CYWILNA

Ogólna cha-
rakterystyka
nastrojów
ludności w
okresie od-
parcia in-
wazji bel-
szewskiej.
Ideologia
klasy re-
botniczej.

Po odparciu inwazji bolszewickiej wśród ludności oswojonych Kresów sympatje dla Armii i państwowości polskiej były ogólne i szczerze. Za wyjątkiem służby felwarskiej, która nie zapomniała swojej gospodarki w majątkach za czasów bolszewickich oraz radykalnej władzy żydowskiej, wszystkie warstwy ludności bez różnicy narodowości i wyznania witają powracające Oddziały Polskie ze szczerą radością. Otrzymywane w tym okresie czasu meldunki podkreślają, że nawet warstwy robotnicze utraciły swą sympatję dla władz bolszewickich. W kręgach tych na miejsce ideologii sowieckiej rozpowszechniła się teoria, że w obecnych warunkach życia ekonomicznego zniszczenie kapitału jest nieuzasadnione, natomiast zadaniem dla uzyskania jaknajlepszych warunków bytu jak i dla osiągnięcia wpływów politycznych wskazaniem jest zorganizowanie się na gruncie legalnym, w silne związki zawodowe. Moment ten był najlepszym do unocienienia w kręgach ludności poczucia przynależności do państwowości polskiej i niechęci do ideałów, reprezentowanych przez Sowiety.

Chwila obecna
na .Stan ekono-
miczny Kre-

Niestety jednak, czynniki, którymi była powierzona

administracja i odbudowa Kresów, nie wyczuły psychologicznego momentu i nie pojęły ważności chwili. Ogólne rozprężenie, cechujące naszą sytuację ekonomiczną nie omija i Ziemi Kresowych. Prowincje te, wyniszczone przez długoletnią wojnę, ograbione przez bolszewików wydane są obecnie na pastwę, wyszczególnionych w pierwszej części niniejszego raportu, prawnych i nieprawnych rekwizycji. Obecnie są już najzupełniej oględzone. Relacje agentów przytaczają fakt, że „w rejonie Druskiennickiej ludność 2 wsi prawie w zupełności opuściła swoje siedziby i wyszła o kiju zebrać się”. / Meld. 2258 / II Def/

Agitacja:
litewska.

Na tle wyżej przytoczonej sytuacji ekonomicznej naszych Kresów znajduje się wdziałanie agitacji litewskiej, niemieckiej i bolszewickiej. Głównymi czynnikami agitacji litewskiej są księża litewscy, którzy nie wahają się naduwać w tym celu ambony. Przez tego prowadzą litwini intensywny wywiad tak ofensywny jak i defensywny przy pośrednictwie partji „Szawlej Partaj”, która, stworzywszy zbrojne Oddziały partyzanckie, ma za zadanie wywiad oraz niepokojenie i rabunki miejscowości zamieszkałych przez Polaków. Debrze przedstawiona litewska agitacja papierowa nie znajduje przeciwwagi z naszej strony. Ekspozytura defensywna w Suwałkach uskarża się na brak piśm i bibuły agitacyjnej

Niemiecka

Agitacja niemiecka spieszy litewskiej z pomocą. Przejawia się ona głównie ^{na Suwalszczyźnie} ~~na Suwalszczyźnie~~, w ten sposób, że zboże z Prus jest przepuszczane do Ziemi Suwalskiej, aby zyskać na tle braku aprowizacji, sympatję ludu dla Niemiec i zaprzyjaznionej z nimi Litwy „ratując od głodu ludność, która trafiła pod jarzmo Polski”. / Meld. Nr. 2258 / II Def. i 158 / II Def./

Bolszewicka

W ostatnich czasach w związku z przebywaniem kilku delegacji bolszewickich, agitacja bolszewicka daje się coraz silniej odczuwać. Przedstawiona przez bolszewi-

R
 ków organizacje zaczynają działać. Na terenach, podległych 4 Armji, stwierdzone szeroko rozgałęziony bolszewicki wywiad, uprawiany nie tylko przez specjalnie wysyłanych wywiadowców, lecz i przez miejscowych żydów szmuklerów, komitety amerykańskie i organizacje żydowskie. / Meld. Nr. 3561/II Def. /

Na Wołyniu i we Wschodniej Małopolsce sytuacja przedstawia się niecieplej. Wraz z odchodzącymi Wojskami Ukrainskimi przedostaje się do Wschodniej Małopolski wielka ilość agitatorów bolszewickich, którzy grają rolę uchodźców. Powiaty między Zboczem i Seretem szczególnie Tarnopol, Zbaraż i Podwołoczyska zalane są uchodźcami. Według słów meldunku, „agitatorstwo dąży do takich rezultatów, iż należy więcej liczyć na zdrowy instynkt ludności, aniżeli na ewentualną pracę naszych władz.” / Meld. Nr. 111./ II Def. tj. /

Nastroje ludności Ukraincy.
 Antypaństwowa działalność tych agitatorów tem zgubniejszą okazać się może dla Państwa, że ludność kresowa jest rozgoryczona na władze polskie za trudności aprowizacyjne i rekwizycje. Ludność ukraińska bezwzględnie na orientację polityczną usposobiona jest wrogo względem Polski. Inteligencja nawet bez różnicy narodowości liczy się z możliwością nowej wojny z bolszewikami. / Meld. 111/ II Def. /

Na terenach graniczących z Białorusią i Litwą nastroje ludu są obecnie nie lepsze.

Polacy.

Ludność polska wiejska na tych terenach jest w wysokim stopniu zbolszewiczała i rozgoryczona do tego stopnia na obecną sytuację ekonomiczną, że dają się słyszeć coraz częstsze głosy, iż w razie plebisytu, głosy swe oddadzą stanowczo za Litwą a chęćby Rosję Sowiecką. Inteligencja, uważając obecny stan za przejściowy, stara się przeciwdziałać temu nastrojowi. Barbarszyskie jednak częstokroć zachowanie się żołnierzy polskich coraz bardziej ostudza ich

KIO.

zapał .Naprzykład żołnierze z zapasu koni 3 Armji we dworze w Stanisławowie peniszezyli bardzo cenne koniaki ,wyrabali na opał podłogi , ozdobne futryny drzwi i t.d. / Meld. 2258 / II Def. /

Białorusi
ni .

Ludność wiejska białoruska dzieli się na 2 grupy zasadnicze : katolików i prawosławnych i pierwsi cią-żą ku Polsce , drudzy ku Litwinom . Weobec jednak sytuacji ekonomicznej stanowią podatny materiał dla agitacji bolszewickiej ,gdyż są zbolszewiezeni ,a sympatje ich gruntują się tylko na tle religijnym .Inteligencja białoruska ,t.j. ta jej część która propagowała Białorus pod opieką Polski ,obecnie połączyła się z odłamem ,głoszącym ideę zupełnej niepodległości Białejrusi / Meld- 2258 / II Def. /

Resjanie .

Ludność resyjska ,inteligencja i właściciele ziemscy są wrogo usposobieni do polaków i bolszewików ,spodziewają się Rosji niebolszewickiej .Pekój ryski uważają za fikcję , która się rozpadnie .włascianstwo znajdujące się głównie w rejonie Mołodeczna sympatyzuje z bolszewikami ,nastrej jego dla nas jest wrogi meld. Nr. 2258 / II Def. i 3561 / II Def.

Żydzi .

Inawazja bolszewicka wielu żydów zraziła do rządów komunistycznych .Obecnie żydzi bogaci i część inteligencji zdecydowanie stoją na stanowisku państwowości polskiej .Biedniejsi natomiast i radykalnie usposobiona młodzież są orjentacji bolszewickiej / Meld. 2258 / II Def. i 3561 / II Def. /

Iniesek.

Jak widac z powyżej przytoczonych obecnych nastrojów poszczególnych narodowości ,zamieszkujących nasze Kresy sytuacja polityczna kraju jest bardzo naprężoną i grozącą nam w niedalekiej przyszłości groźnymi powikłaniami .Trudności aprewizacyjne , ogólny stan ekonomiczny naszych Kresów ,a ponadto złe zachowanie się naszych wojsk ,okazujące się przede wszystkim w bezprawnych rekwizycjach i w dzikim a bezmyślnym rabowaniu ,do prowadząc ludność do rozpaczy ,anuluje najzupeł-

niej nasze sukcesy wojenne i paraliżują każdy wysiłek w kierunku osiągnięcia zmiany w nastrojach kresowej ludności na lepsze.

Otrzymują :

Szef Sztabu Generalnego	1.
1. Zast. Szefa Sztabu Gen.....	2
Szef E.M.S.Wojsk.	3
Oddz. 1.III i IV E.M.S.Wojsk	4-6
Oddz. II Nacz- Dow-	7.
Oddz. V Nacz. Dow.	8.
Minister S.Wojsk.....	9.
Wiceminister S.Wojsk.....	10.
Szef Sztabu M.S, Wojsk.	11.
Oddz. II Szt. M.S.Wojsk.....	12
Oddz. I Szt. M.S.Wojsk.....	13.
Generalna Adjutantura	14.
Rezerwa.....	15-25.

